

КРИТЕРІЇ ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У дослідженні розглянуто інституційний та організаційний критерії легітимності публічної влади в контексті веберіанської традиції. Зазначено, що легітимність окремих політичних акторів та організацій неможлива без легітимності конвенціонального та правового порядку. Важливим є розрізнення між інститутами та організаціями, а також визнанням необхідності демократичних правил гри більшістю громадян і їх реалізацією на рівні повсякденного життя та політичної активності. Для пострадянських суспільств важливе встановлення легітимності демократичного порядку, що потребує як інституційних, так і організаційних політичних трансформацій.

Ключові слова: легітимність публічної влади, соціальний порядок, інституційний вимір легітимності, організаційний вимір легітимності, електоральна демократія.

Abstract

The research examines the institutional and organizational dimensions of legitimacy in public governance within the context of the Weberian tradition. It is noted that the legitimacy of individual political actors and organizations is impossible without the legitimacy of the conventional and legal order. Emphasis is placed on the importance of distinguishing between institutions and organizations, as well as recognizing the need for democratic rules to be acknowledged by the majority of citizens and implemented in everyday life and political activity. For post-Soviet societies, establishing the legitimacy of the democratic order is crucial, requiring both institutional and organizational political transformations.

Keywords: legitimacy of public authority, social order, institutional dimension of legitimacy, organizational dimension of legitimacy, electoral democracy.

Вступ

Важливою складовою легітимності публічної влади є підтримка громадян, що досягається за допомогою ефективної комунікації між владою та громадянами, відкритості влади, чутливості до суспільних проблем, а також через створення нових державних, політичних та громадських організацій і встановлення демократичних інститутів. Коли уряд втрачає підтримку, відбуваються вибори, які легітимізують обраних політичних акторів та представників публічної влади. Для демократизації "посттоталітарних" режимів потрібна одночасна зміна "правил гри" (інституційний вимір) та розвиток громадянського суспільства (організаційний вимір).

Виклад основного матеріалу

Забезпечення легітимності влади є одним з ключових завдань сучасного суспільства, в той час як в Україні це питання часто вирішується через проведення позачергових виборів. Однак електоральна демократія не є досить ефективним механізмом для вирішення цієї проблеми в довгостроковій перспективі. Часті позачергові вибори призводять до "інфляції легітимності", коли довіра до влади швидко знижується після виборів. Для забезпечення легітимності влади потрібний комплексний підхід. Це включає інституційний, організаційний та комунікативний аспекти. Сучасний політичний режим в Україні потребує одночасного інституційного та організаційного забезпечення легітимності публічної влади. Дослідження Д. Норта та інших авторів показують, що інституції та організації є ключовими елементами легітимності влади. Інституції визначають правила гри в суспільстві, тоді як організації забезпечують їх виконання та функціонування. Такий підхід важливий для підтримки стабільності та легітимності влади у довгостроковій перспективі [1].

Макс Вебер вважав, що легітимність ґрунтується на тому, що дії людей, здійснювані на основі віри в правомірність традицій та закону, завжди відповідають реакціям інших людей на ці дії. Це підтверджується його словами: «Для таких форм об'єднання в суспільство спільно спрямована

поведінка визначається тим, що від особи очікують участі у спільних діях, тобто орієнтації на певний порядок, і в середньому такі сподівання мають підстави, оскільки індивіди емпірично вважаються «зобов'язаними» брати участь у таких діях, конститутивних для спільноти». У перехідних суспільствах пострадянського типу демократичний порядок не завжди з'являється самопрозвольно. Тут мова йде не про «органічні» демократизацію та модернізацію, а про «навздогін». Демократичні правила політичної гри та «ринок», як правила економічного розвитку, мають не лише декларуватись політичними гравцями, а й бути прийнятими більшістю суспільства як їхні переконання та реалізовуватись на рівні повсякденного життя та політичної діяльності. Тобто конвенція про впровадження демократичних інститутів має стати легітимною для всіх соціальних дій та відносин. Лише тоді можна говорити про легітимний демократичний порядок. Іншими словами, штучно встановлені інститути (правила гри, які діють у демократичних суспільствах) часто просто не є ефективними на пострадянському просторі та не завжди сприяють легітимності влади. Та й взагалі – «конституціоналізація» політичного процесу, навіть якщо вона відбувається шляхом голосування у парламенті або на референдумі, не забезпечує автоматичного встановлення демократії, подолання кризи «перехідного етапу» та легітимності публічної влади. У сучасних дослідженнях інститутами називають правила гри в суспільстві, які організують взаємодію між людьми у політичній, соціальній та економічній сферах [2]. Ці правила визначають структуру мотивів взаємодії людей та є ключем до розуміння історичних змін у суспільстві. Легітимність панування відображається у внутрішніх правилах (конвенціях) та організаційних структурах (штаб управління), а саме відносинах панування, де штаб управління спостерігає за дотриманням "максим" у поведінці індивідів. Панування визначається як управління, що потребує наявності влади в чийхось руках. Поняття панування розрізняється від влади, оскільки воно передбачає наявність чіткої структури розпорядження та підпорядкування. Легітимність є основою будь-якого панування і може бути забезпечено на основі примусу або віри в легітимність соціального порядку. Цікаво, що поняття панування відділяється від влади та визначається як більш точне поняття в соціологічному розумінні. Вебер відмічає, що панування включає в себе взаємні очікування: того, хто наказує, що його накази будуть виконані, та тих, хто виконує, що наказ буде мати очікуваний характер. Таким чином, легітимність панування визначається не лише наявністю влади в руках, але й вірою в цю легітимність та здатністю створювати соціальну базу підтримки своїх дій [3].

Висновки

У статті розглянуто питання легітимності публічної влади в Україні з точки зору інституційного та організаційного підходів. Зазначено, що електоральна демократія, хоча і є важливим етапом у забезпеченні легітимності влади, не завжди є досить ефективним механізмом у довгостроковій перспективі. Часті позачергові вибори можуть призводити до "інфляції легітимності", коли довіра до влади швидко знижується після виборів. Для забезпечення легітимності влади потрібний комплексний підхід, що включає інституційний, організаційний та комунікативний аспекти. Дослідження Д. Норта та інших авторів показують, що інституції та організації визначають ключові елементи легітимності влади. Інституції встановлюють правила гри в суспільстві, тоді як організації забезпечують їх виконання та функціонування. У перехідних суспільствах, як українському, демократичний порядок не завжди виникає органічно, і часто потребує активної підтримки та формування. Тому важливо, щоб конвенції про впровадження демократичних інститутів були легітимними для всіх соціальних дій та відносин. Отже, для забезпечення стабільності та легітимності влади у довгостроковій перспективі, важливо враховувати інституціональні та організаційні аспекти. Використання цих підходів може сприяти побудові більш легітимного демократичного порядку в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм : монографія. Київ : Юридична фірма «Салком», 2005. 560 с.
2. Вебер М. Три чисті типи легітимного панування. URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbs07.htm> (Дата звернення: 17.03.2024).
3. Яковлева Л. І. Координація публічної влади: джерела інституціональної теорії легітимності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2022. С. 93–96.

Сафроненко Іван Васильович – студент третього курсу групи БМ-21б, Факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vanasafronenko6@gmail.com, тел. +380978456134.

Корнієнко Валерій Олександрович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Кузьменко Владислав Олександрович – студент групи БМ-21б, Факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, email: kuz9v9799@gmail.com

Safronenko Ivan – 3-year student of BM-21b group, Faculty of Civil Engineering, Civil and Ecological Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vanasafronenko6@gmail.com, tel. +380978456134.

Kornienko Valerii – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Kuzmenko Vladyslav - student of the BM-21b group, Faculty of Construction, Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: kuz9v9799@gmail.com